

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pòli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20 kr., za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 1. maja 1861.

Odperto pisemce

našim Krajncem zavoljo kantonskih cest.

Ker sèm ter tje ljudje mislijo, da to, kar je naš deželni zbor v predzadnji seji zastran kantonskih cest sklenil, je že postava, moramo jim, da se odvernejo vse krive misli, ponoviti še enkrat, kar smo že v 17. listu „Novic“ na 137. strani rekli, da to, kar deželni zbor v takih zadevah sklène, po deželni ustavi ne veljá pred, dokler ni od višjega cesarskega poglavarstva poterjeno. Vsak tak sklep mora iti do cesarske višje gospóske; če ga poterdi, ga kot ukaz pošlje nižjim gospóskam, da se po njem ravna; ako ga ne poterdi, ga pošlje deželnemu zboru nazaj, in ta vzame to reč vnovič v svoj prevdark. Deželni zbor je enoglasno te cestne zadeve za take spoznal, da se morajo soseskam samim v roke dati; al, kakor smo gori rekli, zbora sklep mora, da je veljaven, poprej poterjen biti od cesarskega poglavarstva, kar pa se dozda še ni moglo zgoditi, ker je komaj teden preteklo, kar je zbor nehal. Poterpíte tedaj, da se ta reč na postavni poti reši, da se ne zapledete v kakošne zadrege. Od gosp. kantonskih poglavarjev pa je tudi pričakovati, ker so slišali glas deželnega zbora, v katerem so glasovali tudi nekteri kantonski poglavarji sami, da bojo čakali s cestnimi deli itd., dokler se predlog deželnega zbora ne reši, kar menda ne bo dolgo terpeló.

Gospodarske skušnje.

(Kolikrat na dan naj se poklada molzni živini?) Divja živina ne je dvakrat ali trikrat na dan, ampak tolikrat, kolikorkrat je lačna in ima kaj jesti, in je toliko, da je sita. To bi imeli gospodarji tudi pri živini v hlevu posnemati in ji več ko dva- ali trikrat pokladati, ako kaki posebni vzroki niso zoper to. Kjer gospodar svojo živino z večjo skerbjo glešta, ji poklada petkrat na dan: zjutraj, dopoldne, opoldne, popoldne in zvečer, toda dopoldne in popoldne se ji daje le malo klaje. Dve uri potem, ko je živina klajo požerla, je klaja v želodecu in čevah že skor prekuhana in iz nje napravljeni mlečni sok je že večidel prepeljan v kri. Ravno zato mislimo, da je prav in živinski naturi primerno, da se ji petkrat poklada. Povsod kjer tako delajo, manj klaje več zdá in tekne živini tudi slabeja klaja bolje. Posebno pa ste dve okoljšini, kjer je petkratno pokladanje koristno. Namreč takrat, kadar se živini presna (frišna) klaja poklada, zlasti presna detelja; — če mora živina 6 ur ali še dalje take klaje čakati, žrè pogoltno in se lahko prežrè, da jo napenjati začne; živini pa, ki ni tako lačna, ker se ji petkrat čeravno manj na enkrat jesti dá, ji ne bo presna detelja tako lahko škodovala. Drugo, da živini večkratno pokladanje bolj tekne, je takrat, ko slabejo klajo dobiva, ktere se ji mora več na enkrat pokladati; take klaje, če se živina preveč ž njo nabaše, ne prekuha želodec tako hitro in ji ne tekne tako; če se ji pa po malem večkrat dá, se vse bolje po-

vžije, kar je tečnega v nji. Dela je res več s petkratnim pokladanjem, pa je tudi dobiček toliko večji.

(Kerhke in suhe kopita se omehčajo) in šepanje se odverne, ki se po stisnjenih kopitih zlasti na terdih tleh pógostoma nahaja, ako se kopito in bincelj večkrat na dan z osoljeno vodo zmoči. Kuhinska sol poteguje namreč vlago (mokroto) iz zraka na-se in derží rog bolj vlažen. Še bolje je pa glycerin (Oelsüss), ki ima posebno vlažno lastnost in kopito dolgo vlažno derží, če se tudi le malo-krat ž njim namaže.

„Fundgrube.“

Naprava zoper ogenj.

Iz Dolenskega. — Ker „Novice“ rade naznanjate čitateljem svojim vse, kar jim je v prid, vam bojo gotovo dobro došle tudi sledeče verstice o neki, če že drugod ne, pa saj tukaj redki napravi zoper ogenj. Vidil sem jo une dni nekje na Dolenskem, in ker mi je jako koristna, naj jo povem. Pridši v neki kraj sem vidil na več mestih jame kopati, v jame velike iz prav debelih smrekovih dog narejene kadí vlagati, v kadí pa vodo voziti. Vprašavši, čemu da je vse to, čeravno sem sam pri sebi mislil in skoraj vedil, kaj bi imelo to biti, sem kmali zvedil, da zoper ogenj. Kakor sem zapazil, so jame na najnevarniših krajih, to je ali blizo lesenih hiš, ali pa pri takih, ki so zlo deleč od vode. Pokrite so take z vodo napolnjene kadí z debelimi lesenimi pokrovi, na pokrovih pa so veliki kamni, da jih ne morejo otroci razkriti.

Te tako koristne naprave nisem jez še nikjer drugod na dolenski strani vidil; mislim pa, da bi je trebalo po vseh vaseh, pa tudi pri hišah, ki stojé na samem, in posebno tam, kjer ni prav blizo vode. Saj se čuje mnogokrat tožiti: da bi se bil lahko ogenj pogasil, ako bi bilo le mal vode pri rokah. Večkrat se nameri, da je ni zadosti le en ali dva škafa, ali kolikor je je v hiši, in ravno takrat — mislim — bi jo iz takih nalašč zato pripravljenih kadí jemali in tako ogenj pogasili, dokler se še ni preveč razširil.

Prijatelj „Novic“.

Realna šola in nje pomen zlasti za krajnsko deželo.

Ne samo naši ljudje, ampak tudi drugi po družih deželah ne vejo še dosti, kakošne šole prav za prav so realke.

Realne šole so nova stvar v našem cesarstvu, še le kakih 10 let stare; ni tedaj čuda, da ljudje ne vejo, kaj se uči v njih, in kaj bodo mladenči, ki so se izučili v teh šolah. Ako bi bilo ime njih bolj jasno, bi jim bila tudi stvar jasnejša. Če pa si je tudi Nemec izposodil ptuje (latinsko) ime, da ž njim zaznamuje te šole, ga moramo tudi mi obderžati, da si ne hodimo preveč navskriž. Če bi hotli po svojem te šole kerstiti, bi jim utegnili najbolje reči djanske šole ali šole za djansko življenje; njim zlo podobne šole so kerstili nekdej obertniške šole,

rokodelske šole itd. Mladeneč namreč, ki je doveršil ljudske ali normalne šole in hoče, kakor pravijo, „naprej študirati“, stopi v gimnazijske šole, katerim so nekdanj rekli „latinske“ šole zato, ker je učenje latinskega jezika bilo eden njih poglobitnih naukov; sedaj je to ime že zastarano in te šole se imenujejo gimnazijske šole. Po doveršeni gimnazii prestopi mladeneč ali v bogoslovne šole (alumnat ali „lemenat“ kakor mu naši priprosti ljudje pravijo) in postane mašnik, ali gré pravnih ali pravdarskih vednost ali pa zdravilstva se učiti; nekteri pa se podajo v tiste šole, v katerih se za učnike gimnazijskih ali realnih šol izučijo.

Razun teh šol so pa se v našem cesarstvu leta 1851 osnovala še druge šole in to so gori omenjene realne šole.

Kaj je zapopadek teh šol, ki so poslednje leta tako imenitne postale, bomo svojim bravcom po domače povedali po besedah sedanjega gosp. vodja naše realke, ki je popolnoma zveden v teh rečeh in ki je zgodovino, napravo in pomen teh šol dobro popisal in lepo razjasnjuje važnost teh šol, zlasti za našo deželo. Tudi poprejšni začasni vodja naše realke, gospod Peternel, je v nekem šolskem letniku ravno to reč z živo besedo razložil in mnogo pripomogel k boljemu zapopadku teh koristnih šol. Al ker je stvar nova, in ker ljudje težko spoznajo, da bi se mogel kmet kje drugod kmetijstva učiti kakor s hlapcovskim delom, in rokodelce in obertnik kje drugod obertnijstva kakor edino le, če gré za fanta h kakemu mojstru, ni čuda, da le počasi predira nova stvar stare in vkoreninjene misli.

Perva realnim šolam nekako podobna šola se je ustanovila na Dunaji leta 1770 pod cesarico Marijo Terezijo. Pozneje je bilo več drugih šol za kupčijstvo, obertnijstvo in umetnost vesvoljno osnovanih; pa še le leta 1851 so 12. svečana poterdili sedanji cesar napravo realnih šol, ko se je spoznalo, da tudi taki ljudje, ki hočejo kdaj zvedeni obertniki in rokodelci biti in si s tem kruha služiti, morajo v vednostih, ki jih njih stan potrebuje, dobro podučeni biti. Skor bi se smelo reči, da to, kar so šole kmetijstva za mladenče, ki hočejo kadaj dobro podučeni kmetijski gospodarji biti, ravno to so realne šole za mladenče, ki hočejo kadaj v rokodelstvih, obertnijstvu in mnogoterih umetniyah zvedeni možaki in mojstri biti. Kakor je namen kmetijskih šol povzdigniti umno kmetijstvo in gospodarstvo, tako je namen realnih šol povzdigniti rokodelstvo, obertnijstvo in umetništvo. Nekdaj smo potrebovali le ptujcov, če smo hotli kakošno umetno orodje, kakošno mašino imeti; če smo potrebovali kakošnega inženirja, da nam je zmeril polje, mogel je priti ptujec zato; če smo hotli kakošno fabriko napraviti, mogel je priti ptujec, še celó ptujih zidarjev za kako posebno hišo nam je bilo treba, ali pa so naši domači ljudje mogli deleč kam v šolo iti, da so si pridobili potrebne vednosti. In tako je hiralo naše domače rokodelstvo in obertnijstvo; čudili smo se, kaj ptujci znajo, mi pa, ki imamo tudi dosti prebrisanih glav med seboj, nismo nič pravega znali, in tako daleč smo prišli, da smo celó mislili, da kaj takega ni za nas!

Realne šole imajo namen, naše domače ljudi potegniti iz mlake nevednosti obertnijske in rokodelske, in če ravno so nad realkami še višje šole za višje umetnijstvo, so one vendar že zadostne, napraviti prebrisane obertnike in rokodelce, prave mojstre v mnogih rečeh.

Že pri realnih šolah ste dve stopnji, zato so realne šole, ki se imenujejo nižje ali spodnje realke, in pa realne šole, katerim se pravi višje realke.

Nižje realke so take, ktere terpé 2, večidel pa 3 leta, višja realka pa terpi tudi 3 leta.

Ko je tedaj naš fant dokončal 4 letne ljudske ali normalne šole, in se hoče podati h kakemu boljemu rokodelstvu ali obertnijstvu, stopi v nižjo realko; kar se je tu načil, mu je zadosti, ako se hoče poprijeti le kakega

nižjega rokodelstva ali obertnijstva. Ako pa želi nastopiti obertnijski stan, ki potrebuje več vednosti, pa gré še v višjo realko in doverši tam še 3 leta, ki mu pomagajo potem v bolji stan ali v boljo službo.

Če je tako mladeneč 10 let v šolo hodil (4 leta v ljudsko šolo, 6 pa v realko), je pripraven za mnogoverstne obertnijske in rokodelske stanove in službe, ki jih sedanji čas potrebuje. Tudi tisti učenci, ki hočejo biti kadaj izverstni učitelji ljudskih šol, bi mogli v realki izučeni biti, da bodo potem sposobni podučevati mladino v mnogih rečeh, ki so že ali še bodo naloge ljudskih šol.

(Dalje prihodnjič.)

Domači pogovori o zdravilih.

(Dalje in konec.)

Pri meni domá je kmet, o katerem gré glas, da zná prav vsako merzlico odpraviti. Ker ljudje zatega voljo stavijo nekako zaupanje va-nj, je, se vé da tudi lahko precej štiman zato. Se vé da on svoje skrivne umetnosti nikomur ne pové za noben denar ne. Tudi jaz sem si kaj dosti prizadjati mogel, preden sem mu usta odperl in skrivnost od njega zvedil. Ko sem ga enkrat močno privijal in nadleževal, seže za tram in verže terdo, suho, okroglasto černo kepo, suhemu jabelku podobno pred me, ter pravi: „S tem-le jez merzlico odpravljam, pa ugani, kaj je to?“ Zastonj sem ugibal, se vé da, kdo bi vraga! na suhe konjske jajca mislil. Toraj mi pové in pravi, kadar imam mlado žebe, ga popravim, njegove spolovila namesti da bi jih psu vergel, posušim in suhe ljudém zoper merzlico dajem. Da sem jih z njimi že dosti ozdravil, vé cela naša in dosti družih far. „Kdor ima merzlico, dobre zobé in čelusti, mu kar suhe konjske jajca žvečiti svetujem, ker nek gotovo pomagajo; saj porok sem mu, da mu škodovale gotovo drugače ne bodo, ako le celih ne požre ali se jih preveč ne nameče. Janez, mi ne smeš zameriti, da sem skrivnost, merzlico ozdravljati, dozdam samo nama znano, zbleknil in ljudém povedal. Mislim, da se bojo tvoji žebički zatega voljo ravno tako brez vse nevarnosti po gmajni pasli, kakor dozdam in da jih merzlični ne bojo roparsko napadali, kar bi pač gerdo bilo.

Moj sosed Martin Koren, po domače „Kralj“, kmet blizu Žužemberka, zná molitvico in kletvico, s katero, verjemite mi, prav vsako bolezen, bodi notranjo ali unaujo, gotovo ozdravi, ali, kakor ljudje pravijo, zagovori. In zatega voljo imajo ljudje grozno zaupanje do njega. Da! on ima več bolnikov, kakor naj bo kateri hoče zdravnik na deželi; mogoče, da jih ima kaka konjederka ali konjederec še več, zdravnik pa ne! Sperevega je samo kačji in družih merčesov strup zagovarjal, kmali je pa molitvico in kletvico zoper vsako bolezen sduhtal, ki gotovo v vsaki bolezni pomaga, ali saj on in ljudje imajo terdno vero, da gotovo pomaga, zato se ne bojijo ne bolezni ne strupenih kač.

Martin, ne smeš mi zameriti, da tvojo umetnost, ljudi ozdravljati, vesvoljnemu svetu oznanim. Saj ti le čast in slavo želim, ljudém pa ljubo zdravje. Mogoče, da bojo potem iz družih dežel k tebi bolniki romali in po zadobljenem zdravju tebi čast in hvalo peli. Dozdam te je samo Žužemberk in njegova okolica poznala; toraj naj povem tvojo umetnost celemu slovanskemu svetu, tebi na čast in ljudem v korist; zakaj ti si že mnogo mnogo bolnikov vsake baže ozdravil, in pri ozdravljenju ne potrebuješ nobenih zdravil, nobene učenosti, nobenega uma, nobene pameti; dosti je, da nekaj mermraš in moliš, se enmalo zakolneš, z nogo udariš — in bolezen prestrašena beži kakor pes, ako ga po repu šverkneš! Se vé, da se te vsaka bolezen v prvem hipu ne ustraši, ne zbeži za vraga ne; pa ti jo tako dolgo prosiš, siliš, ji žugaš, nad njo teptaš in kolneš, da se potepe. Tudi ti marsikak bolnik v večnost

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20 kr., za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 8. maja 1861.

Realna šola in nje pomen zlasti za krajnsko deželo.

(Dalje.)

Živa priča tega, kako se čislajo realne šole povsod, je 170 takih šol v našem cesarstvu (in med njimi 25 popolnih s 6 razredi), ktere so večidel čisto na novo napravljene bile od leta 1851. Zlasti Čehi, Moravani in Avstrijani so se v teh napravah lepo skazali: Čehi so napravili 6 celih in 34 nižjih realk, Avstrijani 5 celih in 22 nižjih, Moravani 2 celi in 13 nižjih, in celó majhna Šlezija je ustanovila eno višjo in 2 dolnje realki, itd.

Le Krajnska, Salcburška in Bukovina imajo po eni, in sicer nižjo realno, in še ta ni tako oskerbljena kakor bi mogla biti, da bi bila koristna na vsako stran.

In ravno krajnska dežela ima vse lastnosti, da bi mōgla in mōgla imeti popolno realno in še morebiti več nižjih takih šol. Krajnska dežela je kakor nalašč vstvarjena za krepki napredek obertništva: naša dežela je bogata rudninskih in drugih za obertnijo pripravnih pridelkov; ona ima veliko takih vodá, ob kterih bi se z velikim dobičkom dale napraviti manjše ali večje fabrike; Terst s svojim ladjonosnim morjem ji podpera lahko barantijo in kupčijo; železnica nam polajšuje prepeljevanje domačih izdelkov; Krajnc je za uk prebrisana glava, in kakor prerok očitne potrebe realnih šol je naš Vodnik že pred 50 leti zložil svojo pesmico, v kateri svoje rojake spodbada tako-le:

Krajnc! tvoja zemlja je zdrava,
Za pridne nje lega najprava,
Polje, vinograd,
Góra, morjé,
Ruda, kupčija
Tebe redé itd.

Nekdaj so Gorenci (okoli Loke, Kranja itd.) tkali veliko platna, ki so ga prodajali na Laško, — spodrinili so jih Čehi in Šlezci; — tudi suknjari krajnski so nekdanj si veliko prislužili; lesá ima krajnska dežela veliko, delavci niso dragi; kaj bi ne bilo mogoče, da to, kar si Norimberščani in Čehi pridobijo z mnogoverstno lesnino, bi si utegnili tudi pridobiti Krajnci; — iz železa in jekla bi se dale marsiktere reči izdelovati od drobne šivanke do največjega orodja; — naše fužine bi utegnile spodbiti še marsiktero blago, ki se zdaj v našo deželo vozi in tukaj prodaja; za pridelovanje svile (žide) je naša dežela dobro ustvarjena in naša obertnija bi ji mogla veliko dobička naklanjati. In tako je še mnogo drugih reči, iz kterih bi utegnile domače prebrisane glave ustvariti marsikaj, o čemur se zdaj še nikomur ne sanja.

Al da se to zgodi, je treba, da se mladini priložnost dá, svojo glavo izbistriti, — da se nauči to, kar je podlaga daljnega prevdaranja in koristnega začetka tega ali unega rokodelstva, te ali une obertnije. Ta namen pa imajo ravno realne in obertniške šole; zakaj dandanašnji tudi preprostemu rokodelcu ni zadosti, da le brati, pisati in enmalo rajtati zna; treba mu je sedaj še več

druzih vednost, ako hoče z dobičkom ravnati to ali uno obertnijo. Treba mu je, da pozná po njih naturi in lastnostih tiste reči (snove), iz kterih se izdeluje to ali uno blago tako, da je dobro in dober kup; le kdor vse to na drobno pozná, se bo mogel ogibovati goljufijam in sleparijam, ki se jih nikjer ne manjka. Treba mu je nekoliko tudi svet poznati, da vé, kje se najbolje kupi to ali uno, česar potrebuje, ali kam se to ali uno najložje spečá; treba mu je vediti, kako se napravljajo rokodelski in obertnijski zapisniki, da ima vse, kar spada v njegovo barantijo, v pravem redu zapisano; treba mu je vediti nekoliko o pravicah menic ali bekselnov; zakaj dandanašnji se ne prodaja vse za gotov dnar, ampak namesto gotovega dnarja mora obertnik in tergovec zadovoljen biti, da se mu plačilo zagotovi z menico ali bekselnom, ki pa ima tudi svoje pravice.

Takih in še več drugih vednost pa se ne nauči fant v ljudskih šolah, ne na kmetih ne v mestih, ampak vse to se nauči le v realnih, to je, takih, ki so za djansko življenje namenjene.

Zlasti pa je višja realna šola taka, v kateri se uči mladeneč, da je pripraven za delovodja (werkmeister) ali sicer dobro plačanega služabnika. Iz teh šol pa, če se mu priložnost ponudi ali pa sam iz lastnega premoženja more, se more podati v tehniške, v kterih postane pripraven za višjega vodnika fabrik in obertnij. Zato tedaj je živa potreba, da se osnova tudi pri nas cela realna šola, to je, taka, ki obsega zraven nižje tudi višjo realno, ktere nam je res treba kakor ribi vode, ako hočemo, da ne bojo najbolj službe pri fabrikah, fužinah, obertnijah, mašinarstvu, inženirstvu itd. v rokah tujih ljudi, ki se z našim kruhom redé, potem nas pa še obrekujejo, da smo zabiti.

(Konec prihodnjic.)

Gospodarske skušnje.

(Da se gosence odvernejo od zelnih (kapsunih) sajenk ali flanc), kuhaj 4 lote voženka ali smerdljivke (asant) v maslico gnojnice tako dolgo, da se vès voženka v nji raztopi. V to voženkovo gnojnico pomoči sajenske ali flance, preden jih sadiš. Vidil boš, da se jih potem noben merčes ne loti.

„Breisgau. Zeitung“

Nova postava,

kako se ima s komati, sedli in drugo opravo takih kónj ravnati, ki so smerkavi, červivi ali so imeli kako drugo nalezljivo bolezen.

C. k. državno ministerstvo z oklicom od 8. aprila l. l. pod št. 2281 naznanja, da komatov, sedel ali druge konjske opravetaki kónj ni treba več sožigati, kakor je dosihmal postava velevala, ampak dosti je, če se z vrelim lugom (ali klorovo vodo) dobro umijejo, najmanj skoz 8 dni dobro prevetrijó, in kar je usnjenega s kako mašobo namaže. Kertače, štrigeljne, iz konopa ali spletne (štrikov ali gurtov) narejene ujzde, ki jih je imel tak

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pòli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20 kr., za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 15. maja 1861.

Realna šola in nje pomen zlasti za krajnsko deželo.

(Konec).

Prav bi bilo — govori gosp. pisatelj dalje — ako bi Teržec in Idrija si napravila realne šole saj z 2 razredoma in sicer iz lastnih pripomočkov, Ljubljana pa potrebuje šolo s 6 razredi, to je, višjo realko. Stroški za to višjo šolo, ktera bi bila celi deželi v prid in mladencem cele dežele odperta ne le samo ljubljanskim, naj bi pa zadeli za tega voljo celo deželo. Šola ta naj bi bila deželna šola.

Res je, da največ dobička bi doletelo ljubljansko mesto, zakaj, če tudi bi te šole ne bile ravno prepolne, se vendar sme reči, da po tem, kar učniki in učenci bi povžili v Ljubljani leto in dan, bi kakih 70.000 gold. prišlo med ljudi za živež, stanovanje, obleko itd. Ljubljana bi tedaj gotovo imela največ darovati za napravo te šole, vsa druga dežela pa bi ji mogla tudi na pomoč biti zavolj vesvoljnega prida. Najbolj bi se pa za to napravo mogli potegniti pmi-kani in zatega voljo bolj previdni ljudje krajnske dežele, pred vsem pa ljubljanskega mesta in zlasti tisti, ki so obertniki sami. Sicer pa tudi stroški niso tako strašni, da bi se zmagati ne dali, zlasti ako se le sčasoma višja realka osnova, eno leto en razred, drugo drugi in tretje tretji. Tako bi se stroški razdelili na tri leta in nobeno leto bi ne bili preterdi.

Če majhne mestica kakor Loket, Rakonice in Kutna gora, ktere ne štejejo več kot 2500, 2700 in 1000 duš, so mogle iz lastnega premoženja višje realke si napraviti, — če mesti Opava z 10.000 stanovavci in Celovec z 12.000 ste si z deželno pripomočjo napravile prav dobre višje realke, kako da Ljubljana z 21.000 stanovniki tudi z udeležtvom cele dežele bi tega ne mogla?

Tudi bi treba ne bilo, da bi Ljubljana in dežela celi kapital za napravo take šole na enkrat mogle pripravljene imeti; gotovo bi se dobil dnar na pòsodo proti temu, da bi se dolg poplačal v 10 ali več letih.

To ni prav, da se dobra in potrebna reč le odlaga za tega voljo, ker ni dnarja ravno pri rokah, in da se ljudje strašijo z davkovskimi prikladami zavolj te šole. Namesto tega naj bi se raje mislilo na to, kako in kje izvertati pripomočke, da se ta res težavna reč reši brez presilnega obteženja mesta ljubljanskega in cele dežele. *)

*) Ravno to je bil sklep deželnega zbora krajnskega. Dokler novo deželno oskerbništvo ne pozna takih pripomočkov, ki bi ne obtežili mesta in dežele preveč, se ni moglo na vrat na nos spustiti v zaželjeno napravo višje realke. Ker so po dosedanjih pravilih realke naloga tistega mesta, kjer so take šole, bi vendar prvo bilo, da mestna županija prvo besedo reče, in sicer: toliko in toliko bo šola prizadjala stroškov; toliko in toliko bi mesto dalo. Potem še le more deželni zbor svojo reči, in gotovo se ne bo branil, v čast in prid deželi tudi to storiti, kar so drugod storili, in česar želi gotovo vsak, kateremu je mar za blagor svoje domovine.

Vred.

Kar so druge dežele doveršile še v neugodnejih okoliščinah, zakaj bi krajnska dežela tega ne dognala v boljem položaji? Naj se le nekteri domoljubi lotijo te reči prav živo in iskreno, in kmali bomo imeli to šolo.

Treba je pa, da se ta reč berž v roke vzame, zakaj že same priprave bojo še dalje časa terpele, preden bojo vse obravnave pri kraju, in treba je tudi misliti na napravo višje realke, ker spodnja realka je v vsem tako na tesnem, da se ne more gibati kakor je treba, da spolne svoj cilj in konec; kamor pogledamo, nikjer ni dosti prostora ali ga za nekatere potrebne nauke celó ni.

Za prvi čas naj bi mesto začelo s tem, da hišo za prvi razred višje realke v najem vzame; to bi se dalo z neprenapetimi stroški doveršiti, in počasi bi se delala ta reč naprej.

Tako govori g. R. Š. — Nadjamo se, da njegove besede bodo veliko pripomogle, da naši rojaki v Ljubljani in po celi deželi bojo čedalje bolj zapopadli, da nam je res popolne realne šole potreba, in spoznavši to potrebo bo vsak po svoji moči storil kaj za njo. Kaj lepo pa bi bilo, ako bi kak premožen mož segel v svojo dnarnico in bi oklical: „Tü imate 5 ali 10.000 gld. za realko; jedro naj ji bojo, da dodajo še drugi, kar morejo!“

Oj, kako na veke nepozabljen mecén bi bil tak domoljub deželi!

Gospodarske skušnje.

(Čbele množijo rodovitnost sadnih dreves). Ker čbele mesičje ali cvetni prah od drevesca do drevesa, od cvetja do cvetja raznašajo, po takem tudi k rodovitnosti drevja pripomorejo, zlasti takrat, kadar ob cvetji ne pihljá veter, ki bi mesičje od cvetja do cvetja donašal. Dve kmetijske učilnici v pruski Šlezii ste to reč bolj natanko skušale in se prepričale, da tam, kjer so blizo verta čbelnaki bili, je drevje za 8 do 10 odstotkov več sadja doneslo, čeravno je kraj, lega, sadno pleme in njih oskerbovanje povsod enako bilo.

(Zmlete kosti ali koščena moka so za travnike ali senožeti tako dober gnoj), da po skušnjah angležkih kmetovavcov se nakosí za polovico več sená, ako se jih 6 centov raztrese na en oral. Enkrat tako pognojeni travnik terpi 4 leta, če se senó na njem kosí; če se pa trava popase, pa celó 7 do 8 let.

(Cestni prah prežene bolhe na mnogih rastlinah). Tako zagotavlja nek francozk kmetovavec.

Arhitektura in pa naši novi cerkveni altarji po deželi.

Zdavnej že bi bilo dobro, da bi bil kdo o tej potrebni reči v „Novicah“ spregovoril, pa ni se zgodilo. Zdaj ko se toliko altarjev in družih cerkvenih reči napravlja pa dostikrat brez pomislika, ali se prav dela ali ne, in viditi sém ter tje toliko del skazkov, me je nagnalo saj nekliko o tej